

Opdatering: Artiklen blev bragt i tidsskriftet Kognition & Pædagogik nr. 56 (2005)
René Kristensen og Merete Fredslund er nu begge uddannede i Systemisk ledelse og organisationsstudier og arbejder som hhv. lektor og skoleleder med systemisk konstruktivistiske tilgange inspireret af ikke mindst Peter Lang. (2010)

Om anerkendende undervisning - et interview med Peter Lang

Af René Kristensen og Merete Fredslund

Peter Lang er kendt over det meste af verden som en fremtrædende supervisor og udvikler af systemisk metodik i terapi, organisationsudvikling og undervisning. Han er desuden direktør for KCC, et konsulentfirma i London.

Kernen i artiklen er Peter Langs omfattende erfaring med anvendelsen af den anerkendende metodik i skoleverdenen¹.

Vi er i vores arbejde som hhv. forstander og pædagogisk konsulent opsatte på at udvikle det relationelle arbejde i forhold til undervisning og i særdeleshed i forhold til undervisning af personer med særlige behov.

Peter Lang er som supervisor² og foredragsholder en stor inspirator og mentor, der ud over sin enorme viden har den fantastisk værdifulde kobling til konkret virkelighed. Dialogen i interviewet munder ud i gode ideer, som vi kan gå hjem og prøve af.

Google søgemaskinen på Internettet har en god knap der hedder "Jeg er heldig". Vi sidder med følelsen af at have trykket på denne knap, da vi en tidlig morgen har sat Peter Lang i stævne på et kursuscenter i Århus. Vi vil gerne med artiklen dele fornemmelsen af at være heldig med læserne.

Vi har videoen klar, så vi får hvert ord med os – og samtidig i klar erkendelse af at ordene kun er en lille del af vores kommunikative udtryk.

Peter er en karismatisk mand, der med det samme, når han kommer ind ad døren, fylder rummet med anerkendelse og varme. Han spørger om vi har ventet længe og er

¹"Kvalitet i relationer" er titlen på en spændende konference som Vejle Amt afholdt i samarbejde med Syddansk – VPC på Munkebjerg Hotel ved Vejle. På konferencen holdt Peter Lang oplæg i forlængelse af Daniel Stern. En spændende sammensætning med to store personligheder. Se www.syddansk-vpc.dk/stern&lang

² Blandt det på konsulentfirmaet Macmannbergs Masteruddannelse i systemisk ledelse og organisationsudvikling.

straks optaget af, hvad der sker på vores side af bordet. Anerkendelse er ikke bare noget man taler om, det er en måde at være på i Peter Langs verden.

Fornemmelsen af at være omgivet af anerkendende opmærksomhed får os til at slappe af og give interviewet et mere personligt og dialogisk præg. Vi fornemmer allerede nu klart, hvorfor Peter gør så stort indtryk på de mennesker han arbejder med uanset om det er terapi, undervisning eller organisationer det drejer sig om.

I denne behagelige kontekst starter vi interviewet med at få afklaret det teoretiske ståsted bag den arbejdsform Peter Lang står for. Tænker han i teoretisk afgrænsede baner om appreciative inquiry (AI), systemiske rammer eller hedder det ”the Peter Lang way of doing things?”

Han ler og siger, vi blander alt det hele, systemisk tænkning, konstruktionalisme, narrativitet, appreciative Inquiry og skaber praksis.

Der er således et ønske om at hente det væsentligste fra de forskellige områder, der er blomstret op indenfor en systemisk ramme. Også på dette felt ser vi anerkendelsen af mangfoldigheden og behovet for forskellige tænkemåder ligge dybt indlejret i ”The Peter Lang Way of doing things”.

Vi spørger nærmere ind til en tidligere udtalelse fra Peter, hvor han siger at livet er så meget større end problemerne.

Han fortæller at vi fx i skolen er mest vant til at være opmærksomme på problemer og dermed på en ganske lille del af det, der sker.

Der er så stor en del af vores liv vi ikke sætter ord på (articulate) og denne del er meget mere interessant at undersøge. Der er mange ting vi gør, der virker fint og som slet ikke bliver bemærket. Dem skal vi rette fokus på.

Hvordan kan vi bruge dette i undervisning? Computerens opbygning kan lære os noget. Den fortæller ikke hvis vi gør det forkerte, men derimod når vi gør det rigtige. Han punktuierer³ ordet dis-ability (manglende evner) så evnerne kommer i fokus og nævner en film om en ung autist, der efter en flyvetur over London var i stand til at gengive placeringen af næsten alle bygninger særdeles præcist.

Peter er kendt for at bruge gode historier til at inspirere andre, så han fortæller: ”Da jeg var dreng havde jeg problemer med matematik. Jeg fik kontakt med en anden matematiklærer, der lod mig lave nogle forskellige opgaver mens hun iagttog mit arbejde. Hun fortalte at jeg arbejdede anderledes end de fleste andre, og at det var det der gjorde forskellen. Hun fandt ud af hvordan jeg kunne lære bedst og det gjorde forskellen. Det er meget interessant.”

³ Udvælgelse/opdeling af en kontekst i bestemte dele. Afgrænsningen ændrer på budskabet.

Vi ser og hører her med glæde Peter antyde en arbejdsform som er meget i overensstemmelse med den vi selv forsøger at udvikle, nemlig at lærerne observerer eleverne og bruger resultaterne i den samme kontekst.

Han kommer ind på et arbejde med et arbejde i Sverige. Eksempelvis ved ordblinde børn begyndte de at fokusere på de ord der lykkedes. De blev markeret med store røde mærker, når de var rigtige! De forkert stavede ord blev blot skrevet korrekt nedenunder. Det gav en stor effekt.

Vil du gøre noget specielt, hvis det drejer sig om specialundervisning?

”Det kommer an på hvor du henter din inspiration. Oliver Sachs citerer Luria for en god sentens: Se ikke på hvilken sygdom en person har, se på hvilken person sygdommen har!

Alle mennesker har et eller andet de ikke kan. Lad os se på det de kan gøre i stedet. Oliver Sachs lægger endda vægt på at syge lærer at kunne noget som andre ikke kan. Lad os vægte det!”

Fra det store svenske projekt henter Peter endnu en god historie om lærerne der tog alle elevernes navne i en hat og trak et navn op pr uge. Den udtrukne blev ”ugens stjerne” og de øvrige, samt læreren skulle bemærke alt det positive som netop denne elev kunne og gjorde i løbet af ugen.

Det er med øjne, der stråler af liv og engagement at vores mentor i denne tidlige morgentime foreslår at prøve dette med elever, der har været kede af det og se dem blomstre og begynde at lære.

Peter, kender du noget til hvorvidt anerkendelse har en fysisk effekt på hjernen?

Med vanlig beskedenhed pointerer Peter Lang at han bestemt ikke er neurolog, men påpeger at der forskes i at sproget former hjernen via vore erfaringer og fortællinger. Der skabes en form for prægning (marks) i hjernen, fx ved mobning. Man skal derfor være meget varsom med måden man arbejder med det. Hvis man taler meget om det laver man en prægning mere af samme slags! Det samme gælder i terapi.

Ved mobning kan man arbejde med både den der mobber og den der bliver mobbet. Det er meget vigtigt at hjælpe den der er blevet mobbet med at skabe nye relationer. Et stykke tid efter at mobningen er stoppet, er det en god ide at spørge den, der blev mobbet om, hvad han gør og kan, som andre kan bruge. Når vi sætter fokus på det hjælper vi barnet med at skabe en anden fremtid uden at problemerne er i centrum. Det er meget virkningsfuldt.

Hvilke ord kunne være vigtige at introducere for lærere?

I disse år leger jeg meget med begrebet ”invitere”. Hvis en elev er vred, tager jeg det som en invitation til at koble mig til ham og finde ud af hvad han vil mig.

Alle børn har unikke måder at invitere os ind i noget, og deri ligger deres værdisæt (morality). Ved at introducere disse historier ind i klassen, kan vi hjælpe barnet med at få sin værdighed tilbage. Vrede er et udtryk for at nogle behov er undertrykt og ikke bliver set.

I specialundervisningen, hvor vi har vores arbejdsfelt, er det jo realistisk med den gode kontakt, fordi der er færre i klasserne, men hvad med store klasser i folkeskolen?

”Det er fantastisk at se hvordan lærere kender deres elever meget personligt og elevernes måde at arbejde på, selv på store hold. Jeg kunne tænke mig at lave en undersøgelse af hvordan de gør! Vi har ikke undersøgt det godt nok, hvordan det sker i klassen, for de fortæller ikke selv historierne.”

Det vil være en meget bedre tilgang end de tests som bruges i England og som er på vej herhjemme, kan vi ikke lade være med at tilføje.

Hvordan kan vi bruge interviews i klassen?

”Jeg har brugt det med 8-9-årige!

En klasse i Sverige, hvor lærerne synes de havde den værste klasse af alle, det var 11-12 årige, interviewede hinanden to og to om de bedste erfaringer (experiences) i klassen. På denne måde ved alle at de bliver hørt. Hvis det er en større gruppe er der altid nogen der ikke høres.

Ideen er at hver enkelt elevs evner, der bliver sagt højt, er evner der tæller i klassens samlede evner!

Det er meget livgivende, når børnene kan hente det gode fra historierne og sammen drømme om hvordan de vil blive den bedste klasse i skolen.

Efter Peters levende beskrivelse af denne særdeles spændende arbejdsform med interviews, som kalder på at blive prøvet i alle mulige sammenhænge, spørger vi om en ny type elever, måske især drenge, der fylder meget i klassen, er vant til at være i centrum i familien derhjemme.

Igen er interviewmetodikken på banen idet Peter fortæller at han mener lærere er rigtig gode til at lave strukturer, hvor der gives plads til alle.

Vi får samtidigt skabt anerkendende interviews, så alle får erfaringer med at høre hinanden og blive anerkendt.

Metaforer er et anerkendt redskab i systemisk arbejde og vi forhører os hos Peter om der er nogle metaforer han ser for sig om undervisning. Den bedste lige nu er Cirkus.

Cirkus uden dyr, altså med mennesker. Man skal kunne alt muligt forskelligt, man skal øve en masse og arbejde hårdt, men der er masser af anerkendelse og begejstring.

Parodien har også sin plads i Cirkus. Man kan øve sig i roller og får muligheden for at lege dronning. Der er masser af leg involveret. Fascinerende og farverigt. Der skabes illusioner. Vi lader som om. Det er en af metaforene jeg bruger.

Det ses tydeligt at alene det at tale om cirkusmetaforen virker inspirerende på Peter. Øjnene lyser af inspiration og glæde, og det bliver ikke mindre af at vi fortæller ham det!

Vi spørger om det magiske i cirkus er en del af metaforen.

”Det magiske og mystiske er med til at skabe opmærksomhed. Det kender vi når børn bliver fuldstændig opslugt af en historie læreren fortæller eller maler”.

”Opmærksomhed kan skabes ved at starte med at spørge folk i starten af en dag hvad de er optaget af. Det svinger også meget i løbet af dagen” påpeger Peter Lang.

”Det uforudsigelige skaber også opmærksomhed.”

”Vi fortæller om en interviewøvelse, hvor resultatet skulle afleveres som en slags digt.

Vygotsky påpeger ifølge Peter at optræden (performance) øger læring og opmærksomheden. Det giver også lærerne en masse tilbage ved at se eleverne udfolde sig, så det bliver en slags cirkulær proces.”

Vi ved du har mange gode historier vi kan lære af. Har du en særlig god historie til lærerne?!

”Jeg tænker straks på en historie om tre uartige (naughty) drenge, der pjækkede meget. De blev kaldt ind til lederen og fik ros for at være der i den tid de var der (Ca 55%). De skulle så fortælle, hvorfor de var der i den tid og så længe. De blev indkaldt med et personligt brev hjemme, fik særlig opmærksomhed. Efterfølgende skulle de interviewe andre børn om hvad de synes var godt ved skolen, så de tre drenge fik en bredere forståelse af hvad skolen også kunne være.. Det havde en stor effekt på drengene.”

Hvad synes du lærere skal bede deres leder om?

Bedre muligheder for samarbejde med forældrene, tror jeg, så de kan lave et teamwork med forældrene og børnene om at skabe flere muligheder for barnet. Lærerne

kan udveksle viden med forældrene om hvordan de kan arbejde med det enkelte barn i skolen.

Jeg så til morgen et program som viste at 3 ud af 10 børn føler sig mobbet undervejs i deres skolegang. Et kæmpeproblem man kan bearbejde ved at lave interviews, så forældre og lærerne kan skabe en helt ny "sikkerhedscirkel".

Partnerskaber med forældrene vil skabe en ny form for moral, der undgår mobning og vold.

Har du nogle specielle eller måske ligefrem mærkelige ideer til at skabe anerkendelse?

"At gøre det modsatte af hvad der forventes, fx hvis man arbejder meget anerkendende, så pludselig at finde fem ting der er forkerte og finde ud af hvordan de kan ændre disse. Børn elsker at lege sådanne lege."

Vi forestiller os nogle lærere vil sige at eleverne først skal lære at opføre sig pænt, så kan vi være anerkendende! Hvad kan vi sige for at overbevise dem om at anerkendelse kommer først?

"Spørg hvordan de selv lærer bedst! Når de arbejder med det, kan man spørge hvilke af ideerne de allerede bruger i klassen. Hvilke kan de så forsøge sig med at afprøve? Jeg tænker også på at problemer med elever også er udtryk for frustrerede drømme, som man kan arbejde anerkendende med."

På konferencen⁴ i december vil Daniel Stern være oplægsholder sammen med dig. Er der nogle ting du særligt kan koble dig til?

Ja Sterns udforskning af den terapeutiske proces, som jeg kobler sammen med læringsprocesser. Det passer med en konstruktivistisk tilgang at han bruger ideen om mening, men skifter metaforen til ideen om erfaringer (experience).

Det blev jeg pirret (tickled) af. Det passer godt med John Deweys forståelse af at mening koblet til ikke bare ord og historien, men mening koblet med hele den fysiske kontekst, så man ser på en slags total oplevelse.

Dewey taler om fuldendte øjeblikke (consummate), hvor man har en slags aha-oplevelse. Ifølge Dewey har vi mange små aha-oplevelser i løbet af dagen og må fokusere på dem for at ændre vores liv fra det banale til kunst.

⁴ Konferencen "Kvalitet i relationer" 7. og 8. december 2004 på Munkebjerg, hvor Håkon Hårtveit, Peter Lang og Daniel Stern skal udfolde sig. Der vil være artikler og billeder at se også efter konferencen på www.syddansk-vpc.dk/stern&lang. René Kristensen er arrangør sammen med Bent Alminde på vegne af Vejle Amt og Syddansk VPC.

Han lægger vægt på at ikke kun nu- øjeblikket, hvor vi siger ”det er alle tiders!” er vigtigt, de åbner også for forskellige erfaringer, forskellige muligheder i fremtiden.

Jeg kobler dette til Daniel Sterns ”now-moments”. De specielle øjeblikke skaber særlige muligheder for folk.

Vi takker for interviewet og Peter Lang kvitterer ved at koble sig til vores jyske kontekst og notere, at det ikke er det værste interview han har været udsat for!⁵ Tak for det, Peter, vi vil glæde os til flere gode historier og anerkendende perspektiver på konferencen i december.

Vi føler os heldige og meget berigede, da vi slutter interviewet og kører hjemad, optaget af at skabe en artikel over interviewet.

Undervejs taler vi om at mange lærere i Danmark allerede har gang i mange anerkendende aktiviteter.

Vi taler om et fantastisk eksempel på anerkendelse i elevhøjde på efterskoler. En teaterefterskole, hvor de gamle elever kommer til de nye elevers store forestilling og viderefører en fantastisk tradition. Der klappes, trampes, piftes og hujes, så enhver elev på scenen må føle sig som var han på det kongelige teater. Man kan ligefrem se hvor mange centimeter eleverne vokser, når anerkendelsen vælter nedover dem som en flodbølge og præger resten af deres tid på skolen eller måske ligefrem resten af deres liv?

⁵ Peter har i anden sammenhæng fortalt hvordan han ved et tidligere besøg i Ålborg har lært at når noget er godt hedder det ”det er ikke det værste, eller det er ikke så ringe”

Mere om forfatterne (2005)

”Kvalitet i relationer” sammen med Daniel Stern 8. december 2004.

René Kristensen, pædagogisk konsulent i Vejle Amt og på ASV i Kolding. Han arbejder med pædagogisk udvikling af specialundervisning, både i form af større konferencer som ”Kvalitet i relationer” og pædagogisk udvikling i praksis. René Kristensen er medforfatter til bogen Flow, opmærksomhed og relationer, samt en række faglige artikler. www.rene-kristensen.dk. Han er desuden i gang med en systemisk konsulentuddannelse hos konsulentfirmaet DISPUK.

Merete Fredslund er forstander for ASV Kolding – Fredericia, Vejle Amts center for voksenspecialundervisning i Kolding, hvor hun introducerer systemiske arbejdsformer i forhold til undervisning, såvel som organisation og ledelse. Merete Fredslund studerer hos Peter Lang i en systemisk masteruddannelse hos konsulentfirmaet Macmannberg.

Litteraturliste

Lang, Peter W, Little M. & Cronen, V: “The systemic professional domains of action and the question of neutrality” in *The Journal of Systemic Consultation & Management*. 1:39-55. 1990.

Stern, Daniel: Det nuværende øjeblik. I psykoterapi og hverdagsliv. København: Hans Reitzels Forlag. 2004.